

Temat: „Ciemno wszędzie, głucho wszędzie...” – o ludowym obrzędzie dziadów.

Zanim zaczniesz pracę, przeczytaj lekturę **DZIADY CZ. II**, którą możesz znaleźć [tutaj](#)

1. Wstęp

Dziady Adama Mickiewicza reprezentują dramat romantyczny. Dziady, część II oraz Dziady, część IV zostały wydane jako Dziady wileńsko-kowieńskie (ponieważ były pisane w Wilnie i Kownie na Litwie) w 1823 roku. Charakteryzuje je: wizyjność i fantastyka, akcentowanie roli tradycji ludowej i wiary ludu w siłę rytuałów i obrzędów oraz tematyka życia pozagrobowego (współistnienie świata ludzi ze światem duchów), szerzej – synkretyzm religijny, tj. łączenie obrzędów pogańskich z wyobrażeniami religii chrześcijańskiej.

2. O obrzędzie dziadów

Dziady to nazwa ludowego obrzędu zadusznego, wywodzącego się z tradycji rytualnego poczęstunku. Uczta była organizowana przez spółośstwo dla przywoływanych duchów zmarłych (lub dla zmarłych przodków: dziad = przodek) oraz żebraków, starców i dziadów – jałmużników, na których kończył się poczęstunek. Istotą dziadów było „obcowanie żywych z umartymi”. W tradycji słowiańskiej (w zależności od regionu) święta zadusne obchodzono nawet sześć razy do roku, np. na wiosnę ok. 2 maja oraz jesienią – z 31 października na 1 listopada. Jesienne obrzędy były właściwym przygotowaniem do święta zmarłych.

Celem obrzędu dziadów było ugoszczenie dusz, mające na celu – z jednej strony – zdobycie ich „zaufania” i zapewnienie sobie ich przychylności, z drugiej natomiast – udzielenie im pomocy w pozyskaniu wiecznego szczęścia. Dusze karmiono kaszą, miodem, jajkami, kutią oraz częstowano... wódką. Biesiady/uczty przygotowywano zarówno w domach, jak i na cmentarzach, przy grobach przodków oraz w przestrzeniach szczególnych – znaczących miejscach kultu, np. na wzgórzach, pod drzewami uznanymi za święte, przy kaplicach, które powstawały czasami w miejscach kultu pogańskiego.

W niektórych regionach przy blasku ognisk organizowano dla dusz także kąpiel i saunę. Ogień stawał się symbolem blasku wskazującego duszom właściwą drogę, która prowadziła do bliskich im osób. Szczególną rolę przypisywano w obrzędzie żebrakom (dziadom), którzy mieli pełnić wyjątkową funkcję w kontaktach z zaświatami (żebracy – „mediatorzy”). Obowiązywał w tym czasie zakaz pracy (np. sprzątnięcia po wieczery, „aby dusze mogły się naprawdę ugościć”, czy wylewania wody przez okno po myciu naczyń – aby nie spłoszyć dusz).

W dramacie Mickiewicza, szczególnie w kontekście takich pojęć, jak: „czyścić” i „zbawienie”, występuje swoiste połączenie zwyczajów pogańskich z chrześcijańskimi. We wschodniej Polsce, także na Białorusi i Ukrainie, obrzęd karmienia dusz na grobach zmarłych przetrwał do dziś.

3. Dziady Mickiewiczowskie – dramat romantyczny

Dramat romantyczny - jeden z gatunków literackich realizujących programowe hasła romantyzmu, zrywający z klasycznymi regułami dramatu. Cechuje go luźna, otwarta

kompozycja, fragmentaryczność, mieszanie tragizmu z komizmem i realizmu ze światem fantastycznym (np. duchy, zjawy, upiory, anioły, diabły). Forma ta łączy w sobie elementy liryczne, epickie i dramatyczne, różne gatunki literackie, np. pieśń, bajkę, opowiadanie czy monolog, jak również partie muzyczne i efekty plastyczne.

Zadanie 1

Po zapoznaniu się z treścią II części *Dziadów*, określ czas i miejsce akcji tego utworu. Omów, na czym polega tajemniczość obrzędu *dziadów*.

Zadanie 2

Napisz, jakie emocje wywołuje w tobie cytat: „Ciemno wszędzie, głucho wszędzie, co to będzie? Co to będzie?”.

Zadanie 3

Scharakteryzuj postać *Guślarza*, uwzględniając jego symboliczną rolę w utworze.

Wskazówka: *Guślarz* każe duchom:

- 1) przemawiać i prezentować swoje winy za życia,
- 2) mówi o karze pośmiertnej oraz
- 3) o nauce moralnej, jaka wynika z ich pozagrobowego losu ku przestrodze żywych

4. Praca z tekstem

Adam Mickiewicz

„*Dziady*” cz. II

Fragment

ANIOŁEK

(do jednej z wieśniaczek)

Do mamy lecim, do mamy.
Cóż to, mamó, nie znasz *Józia*?
Ja to *Józio*, ja ten samy,
A to siostra moja *Rózia*.
My teraz w *raju* latamy,
Tam nam lepiej niż u mamy.
Patrz, jakie *główki* w *promieniu*,
Ubiór z *jutrzenki* *światelka*,
A na oboim *ramieniu*
Jak u *motylków* *skrzydełka*.
W *raju* *wszystkiego* *dostatek*,
Co dzień to *inna* *zabawka*:
Gdzie *stąpim*, *wypływa* *trawka*,
Gdzie *dotknem*, *rozkwita* *kwiatek*.

Lecz choć *wszystkiego* *dostatek*,
Dręczy nas *nuda* i *trwoga*.
Ach, *mamo*, dla *twoich* *dziątek*
Zamknięta do *nieba* *droga*!
[...]

Zbytkiem *słodczy* na *ziemi*
Jesteśmy *nieszczęśliwemi*.
Ach, ja w *mojem* *życiu* *całem*
Nic *gorzkiego* nie *doznałem*.
Pieszczoty, *łakotki*, *swawole*,
A co *zrobię*, *wszystko* *caca*.
Śpiewać, *skakać*, *wybiec* w *pole*,
Urwać *kwiatków* dla *Rozalki*,
Oto *była* *moja* *praca*,
A *jej* *praca* *stroić* *lalki*.
Przylatujemy na *Dziady*
Nie dla *modłów* i *biesiady*,
Niepotrzebna *msza* *ofiarna*;
Nie o *pączki*, *mleczka*, *chrusty*, –
Prosim *gorczycy* *dwa* *ziarna*;
A ta *usługa* tak *marna*
Stanie za *wszystkie* *odpusty*.

Bo *śłuchajcie* i *zważcie* u *siebie*,
Że według *bożego* *rozkazu*:
Kto nie *doznał* *gorzycy* *ni* *razu*,
Ten nie *dozna* *słodczy* w *niebie*.

Zadanie 1

Odpowiedz, kim są bohaterowie tekstu. Do kogo się zwracają? Opisz wygląd przedstawionych postaci.

Zadanie 2

Zamaluj kratkę obok właściwego dokończenia każdego z podanych zdań lub przy właściwej odpowiedzi na pytanie.

- Dzieciom dokucza

A niedostatek. C głód i zimno.

B nuda i trwoga. D samotność.

- Gdzie znalazły się dusze bohaterów po śmierci?

A W raju. C W czyścicu.

B W niebie. D Pozostały na ziemi.

- Aniołki proszą zgromadzonych o

A modlitwę. C słodycze i mleko.

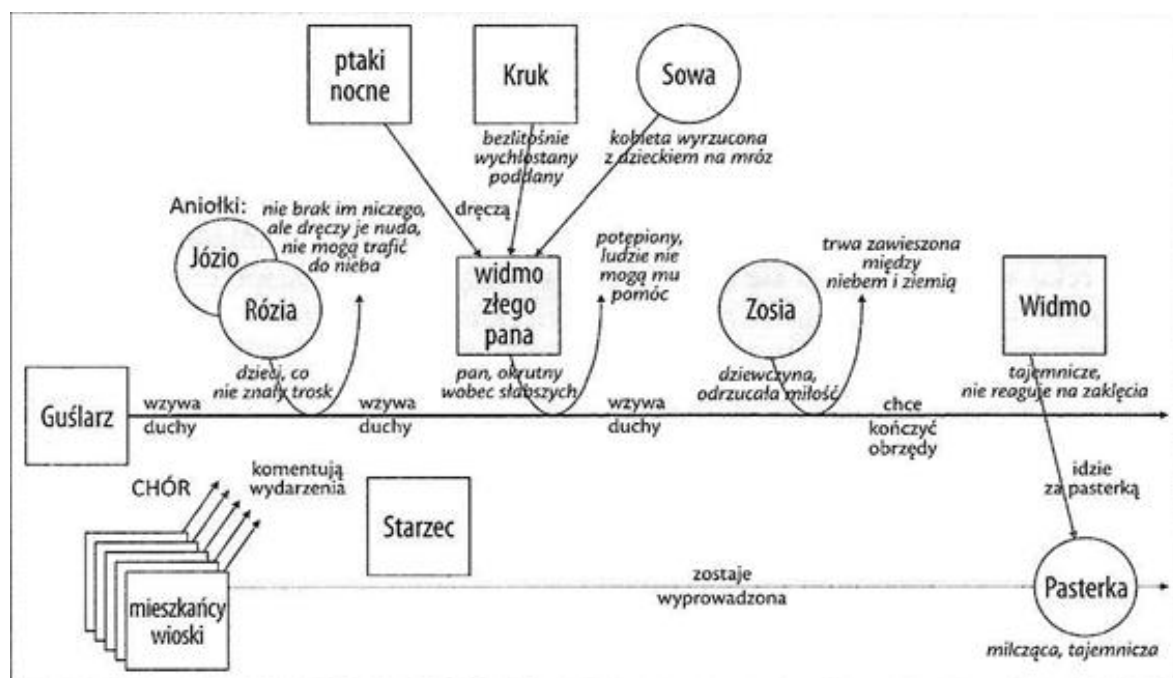
B mszę ofiarną. D ziarna gorzycy.

Zadanie 3

Wypisz z tekstu 3 archaizmy i wyjaśnij ich znaczenie.

5. Bohaterowie „Dziadów”

W dramacie pojawiają się trzy typy (kategorie) duchów reprezentujących trzy różne typy (kategorie) grzechów: grzechy lekkie, grzechy pośrednie, grzechy ciężkie. Ma to związek także z przeplataniem się dwóch poziomów świata: realnego i fantastycznego. Podział ten zwraca uwagę także na indywidualne i konkretne losy poszczególnych postaci, a jednocześnie uświadamia uniwersalizm i aktualność przywoływanych w utworze prawd etycznych.

Zadanie 1

Na podstawie tekstu utworu i powyższego schematu uzupełnij tabelę.

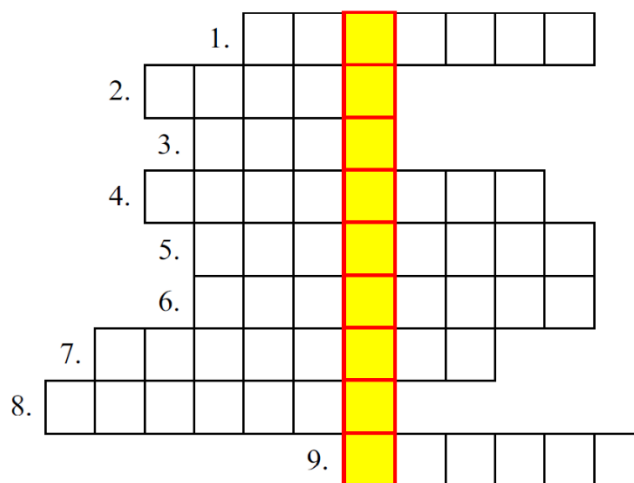
Duch	Wina	Kara	Prośba	Przeestroga (cytat)

PRACA DOMOWA

1. Uzupełnij krzyżówkę

1. Biegł przed Zosią
2. Towarzysz Rózi
3. Imię twórcy "Dziadów"
4. Ptaki szarpiące Widmo
5. Miejsce obrzędu
6. Ubrana na czarno, jedna z uczestniczek obrzędu
7. Rzucano ją przybyłym duchom
8. Przewodzi obrzędo wi dziadów
9. Pragnęła jej Zosia

Krzyżówka z hasłem

2. Napisz wypracowanie (100-150 słów) na jeden z poniższych tematów (termin: do końca marca)
 - a) Udowodnij, że prawdy moralne zawarte w „Dziadach” A. Mickiewicza są wciąż aktualne. Napisz, która refleksja dotycząca moralności jest dla Ciebie najważniejsza.
 - b) List do ludzkości wzywający do stosowania w życiu zasad moralnych opisanych w II cz. „Dziadów”.
 - c) Jesienny wieczór w cmentarnej kaplicy – opowiadanie z opisem sytuacji.